

УДК 343.132

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.05>

ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ ДРОЗДОВ,

*доктор юридичних наук, професор, адвокат,
заслужений юрист України,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
кафедра кримінального процесу;*

 <https://orcid.org/0000-0003-1364-1272>,
e-mail: drozdov.am1978@gmail.com;

НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА ГЛИНСЬКА,

*доктор юридичних наук,
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України,
відділ дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою;*

 <https://orcid.org/0000-0001-5835-3798>,
e-mail: nataglynska@gmail.com;

ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА БАСИСТА,

*доктор юридичних наук, професор,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
кафедра кримінального процесу та криміналістики;*

 <https://orcid.org/0000-0001-9707-7386>,
e-mail: basysta-i@ukr.net

КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ НАСЛІДКИ ПОВЕРНЕННЯ СУДОМ ОБВИНУВАЛЬНОГО АКТА ПРОКУРОРУ

У статті проаналізовано ті кримінальні процесуальні наслідки, які відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України матимуть місце в разі повернення судом прокурору обвинувального акта. На підставі порівняння положень Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року та чинного Кримінального процесуального кодексу України виявлено, що сучасні наслідки повернення обвинувального акта судом є відмінними від тих, які існували при поверненні за постановою судді справи на додаткове розслідування в порядку ст. 246 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року. Аргументовано, що не варто робити практичних спроб, всупереч положенням чинного Кримінального процесуального кодексу України, нав'язати наявній (хоча і не досконалій) процесуальній процедурі з усунення прокурором недоліків обвинувального акта не притаманних їй рис додаткового розслідування.

Встановлено, що повернення прокурору обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру у зв'язку з тим, що вони не відповідають вимогам п. 3 ч. 3 ст. 314 Кримінального процесуального кодексу України, не відновлюють досудове розслідування, як і не відновлюють перебіг його строку. Доведено, що після повернення прокурору вказаних процесуальних документів сторона обвинувачення має діяти без невиправданих затримок і не повинна проводити нові слідчі (розшукові) дії або інші дії, пов'язані зі збиранням доказів. Таке повернення не виключає можливості вчинення прокурором окремих процесуальних дій, які мають організаційний характер або є необхідними для забезпечення виконання ухвали суду та виправлення недоліків обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Аргументовано, що прокурор не може, зловживаючи правами (повноваженнями), тобто всупереч обсягу та порядку реалізації ним дискреційних повноважень, використовувати повернення названих документів для фактичного продовження досудового розслідування та усунення його недоліків. Резюмовано, що за протилежного розвитку подій, через учинення прокурором кримінального процесуального правопорушення, виникнуть підстави для настання кримінальних процесуальних наслідків, наприклад визнання судом доказів недопустимими, або тих, що передбачені п. 10 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: кримінальне провадження, Європейський суд з прав людини, відновлення досудового розслідування, перебіг строку досудового розслідування, процесуальні дії, розумні строки, недоліки обвинувального акта.

Оригінальна стаття

ВСТУП. На розгляді об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду (далі – ККС ВС) перебуває касаційна скарга прокурора, який брав участь у розгляді кримінального провадження в суді апеляційної інстанції на ухвалу Київського апеляційного суду від 16 лютого 2023 року. Ухвалою районного суду м. Києва від 9 листопада 2022 року кримінальне провадження закрито на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)¹. Ухвалою Київського апеляційного суду від 16 лютого 2023 року апеляційну скаргу прокурора залишено без задоволення, а ухвалу суду першої інстанції – без змін². У касаційній скарзі прокурор, посилаючись на істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, просить скасувати ухвалу апеляційного суду і призначити новий розгляд у суді апеляційної інстанції. В обґрунтування своїх вимог він зауважує, що апеляційний суд помилково погодився з висновком суду першої інстанції про те, що на час звернення прокурора зі зміненним обвинувальним актом до суду закінчилися строки досудового розслідування, визначені ст. 219 КПК України, а тому його висновки про законність закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України не ґрунтуються на законі. Прокурор зазначає, що після першого направлення обвинувального акта до суду в межах строку, визначеного у ст. 219 КПК України, перебіг строку досудового розслідування припинився, оскільки досудове розслідування вже було закінчено і після цього зазначений строк уже не має обраховуватись, незалежно від того, скільки разів суд повертав прокурору обвинувальний акт. Він вважає, що період між поверненням обвинувального акта й направленням до суду нового обвинувального акта не входить до строку досудового розслідування. Ухвалою колегії суддів Третьюї судової палати ККС ВС від 6 листопада 2023 року мате-

ріали провадження за вказаною касаційною скаргою прокурора на підставі ч. 2 ст. 434-1 КПК України було передано на розгляд об'єднаної палати ККС ВС³. Членам Науково-консультативної ради при Верховному Суді (далі – НКР при ВС) 19 грудня 2023 року було направлено відповідне звернення для підготовки наукових висновків⁴. Аргументами з власного наукового висновку⁵ спробуємо поділитися на сторінках цієї публікації.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У перебігу цього наукового пошуку ми поставили собі за мету перелічити та проаналізувати ті кримінальні процесуальні наслідки, які матимуть місце згідно з чинним КПК України в разі повернення судом прокурору обвинувального акта, а також спрогнозувати ймовірні процесуальні порушення та наявні процесуальні санкції за них. Перед нами постало завдання дати відповіді на питання щодо таких складових задекларованої дилеми, як-от: чи варто вести мову про ймовірність відновлення досудового розслідування та, відповідно, перебігу його строку в разі повернення судом обвинувального акта прокурору; чи вправі прокурор провадити слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії в період усунення недоліків обвинувального акта, з якою метою така активність ним може бути реалізована та протягом якого періоду часу; за якої ситуації та за

³ Ухвала колегії суддів Третьюї судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 06.11.2023 : справа № 753/25892/21, провадження № 51-3076км23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994300> (дата звернення: 18.01.2024).

⁴ Звернення судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду до членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді від 19.12.2023 у справі № 753/25892/21 (провадження № 51-3076км23) із реєст. номером Верховного Суду 495/0/26-23. 5 с.

⁵ Спільний науковий висновок членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді докторів юридичних наук, професорів Олександра Дроздова, Наталії Глинської, Ірини Басистої «Щодо кримінальних процесуальних наслідків повернення судом обвинувального акта прокурору» на виконання звернення судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду до членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді від 19.12.2023 у справі № 753/25892/21 (провадження № 51-3076км23) із реєст. номером Верховного Суду 495/0/26-23. 17 с.

¹ Ухвала Дарницького районного суду м. Києва від 09.11.2022 : справа № 753/25892/21, провадження № 1-кп/753/921/22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107195422> (дата звернення: 18.01.2024).

² Ухвала Київського апеляційного суду від 16.02.2023 : справа № 753/25892/21, провадження № 11-кп/824/783/2023 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109163616> (дата звернення: 18.01.2024).

яких умов можна вести мову про порушення розумного строку повторного направлення обвинувального акта до суду та які негативні кримінальні процесуальні наслідки цього¹?

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Правовим дискурсом встановлено, що глобально в центрі задекларованої проблематики перебуває ідея вдосконалення наявних правових механізмів із метою забезпечення громадян від порушень їх прав під час кримінального провадження і розпочинати слід із підвалин кримінальної процесуальної політики (Shepitko, 2020), вдаючись до імплементації на рівні апарату (Nadybska et al., 2020); гостро стоїть і аспект запровадження гуманних підходів, поваги до людської гідності, використання підходу розумних строків у спеціальних стандартах (Kryklyvets et al., 2021). Адже галузі права дещо «відстають» від «мінливих суспільних обставин, що, відповідно, призводить до проблем у правовому захисті» (Rapun, Kharytonov, Haltsova, 2021, р. 249), а унормування процесуальної діяльності в перебігу окремих стадій кримінального процесу, на жаль, не є винятком із вказаного невтішного стану справ.

Використання порівняльного методу, аналізу та синтезу дозволило констатувати, що у практичній діяльності з розслідування та судового розгляду існує значна кількість таких дилем, які в разі неправильного «розвороту» процесуальної думки торують і торуватимуть шлях до порушень конвенційних прав, а цьому слід завчасно запобігати (Shevchuk et al., 2023). Серед них виокремлено проблематику процесуальних наслідків повернення обвинувального акта судом та ймовірних процесуальних порушень у перебігу цього періоду. Застосування цих самих методів також сприяло аргументуванню, що окреслені процесуальні наслідки є відмінними від тих, які існували при поверненні за постановою судді справи на додаткове розслідування в порядку ст. 246 КПК України 1960 року. Методи формальної логіки привели до розуміння такої ймовірності, що своїми діями, всупереч положенням КПК України, прокурор може фактично відновити досудове розслідування, але такий стан справ варто розцінювати як процесуальне порушення, яке спричиняє відповідні негативні

процесуальні наслідки. Моделювання та формулювання ймовірних підстав для порушення розумного строку повторного направлення обвинувального акта до суду вдалося завдяки прогнозуванню, а застосовані індукція та дедукція воліли переконати нас у тому, що наведене не створює правових підстав для ухвалення в цей проміжок часу рішення про продовження строків досудового розслідування, і як результат сформована у цей період доказова база буде недопустимою.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Відповідаючи на питання щодо наявного стану судової практики в цій царині, зауважимо, що в ухвалі об'єднаної палати ККС ВС² зазначені такі підстави для передачі матеріалів провадження на розгляд об'єднаної палати:

– необхідність відступити від висновків щодо застосування норми права в подібних правовідносинах, викладених у постановах Верховного Суду, а саме колегій суддів Першої судової палати від 18 жовтня 2022 року у справі № 753/6486/21 (провадження № 51-5845км21)³ і від 8 листопада 2022 року у справі № 636/336/21 (провадження № 51-5720км21)⁴ та колегій суддів Третьої судової палати від 26 жовтня 2022 року у справі № 686/10785/16-к (провадження № 51-1321км22)⁵ і від 7 грудня

² Ухвала колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 06.11.2023 : справа № 753/25892/21, провадження № 51-3076км23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994300> (дата звернення: 18.01.2024).

³ Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 18.10.2022 : справа № 753/6486/21, провадження № 51-5845км21 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106940481> (дата звернення: 18.01.2024).

⁴ Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 08.11.2022 : справа № 636/336/21, провадження № 51-5720км21 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107251728> (дата звернення: 18.01.2024).

⁵ Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 26.10.2022 : справа № 686/10785/16-к, провадження № 51-1321км22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107023962> (дата звернення: 18.01.2024).

¹ Звернення судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду до членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді від 19.12.2023 у справі № 753/25892/21 (провадження № 51-3076км23) із реєстр. номером Верховного Суду 495/0/26-23. 5 с.

2022 року у справі № 681/1033/20 (провадження № 51-717км22)¹;

– необхідність забезпечення єдиної правозастосовної практики та формування висновку щодо застосування норми права. Тут принагідно згадаємо, що, як зазначає Консультативна рада європейських суддів у своєму Висновку № 20 (2017) про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону, забезпечення послідовного та єдиного застосування законів, а також заохочення розвитку права через судову практику є насамперед повноваженням верховного суду (VIII)².

Так, колегія суддів Третньої судової палати ККС ВС під час підготовки до передачі цього кримінального провадження на розгляд об'єднаної палати проаналізувала наявну практику ККС ВС та зазначила, що наведені в його судових рішеннях висновки здебільшого ґрунтуються на категоричному твердженні про неможливість вчинення стороною обвинувачення жодних процесуальних дій, крім виправлення недоліків самого обвинувального акта.

Зокрема, у постановах від 26 жовтня 2022 року у справі № 686/10785/16-к (провадження № 51-1321км22)³, від 7 грудня 2022 року у справі № 681/1033/20 (провадження № 51-717км22)⁴ колегії суддів Третньої судової

палати зазначили: «у разі повернення обвинувального акта, який не відповідає вимогам КПК, повноваження прокурора обмежені лише усуненням недоліків цього обвинувального акта» (курсив наш. – О. Д.).

У постановах від 18 жовтня 2022 року у справі № 753/6486/21 (провадження № 51-5845км21)⁵ і від 8 листопада 2022 року у справі № 636/336/21 (провадження № 51-5720км21)⁶ колегії суддів Першої судової палати вказали про те, що «...повернення обвинувального акта не може використовуватися стороною обвинувачення для проведення будь-яких процесуальних дій, крім приведення його у відповідність до вимог ст. 291 КПК...» (курсив наш. – О. Д.). Отже, вчинення будь-яких таких дій розцінюється як відновлення досудового розслідування, що спричиняє й відновлення перебігу строку досудового розслідування. Натомість колегія суддів Третньої судової палати ККС ВС не погодилася в цій частині з наведеними та вважає за потрібне від них відступити й пропонує сформулювати висновок про застосування норми права, який наведено в ухвалі від 6 листопада 2023 року⁷.

Спробуємо викласти власні думки щодо означеного висновку та відповідно до поставлених завдань дослідження розділити за такими чотирма блоками.

1. Чи відновлюється перебіг строку досудового розслідування після повернення судом обвинувального акта прокурору?

Проведення досудового розслідування в розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового про-

¹ Постанова колегії суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 07.12.2022 : справа № 681/1033/20, провадження № 51-717км22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834075> (дата звернення: 18.01.2024).

² Висновок Консультативної ради європейських суддів № 20 (2017) про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону : від 10.11.2017 (м. Страсбург) // Верховний Суд : офіц. сайт. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/opinion_20_UA.pdf (дата звернення: 18.01.2024).

³ Постанова колегії суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 26.10.2022 : справа № 686/10785/16-к, провадження № 51-1321км22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107023962> (дата звернення: 18.01.2024).

⁴ Постанова колегії суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 07.12.2022 : справа № 681/1033/20, провадження № 51-717км22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834075> (дата звернення: 18.01.2024).

⁵ Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 18.10.2022 : справа № 753/6486/21, провадження № 51-5845км21 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106940481> (дата звернення: 18.01.2024).

⁶ Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 08.11.2022 : справа № 636/336/21, провадження № 51-5720км21 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107251728> (дата звернення: 18.01.2024).

⁷ Ухвала колегії суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 06.11.2023 : справа № 753/25892/21, провадження № 51-3076км23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994300> (дата звернення: 18.01.2024).

вадження – суд. Кримінальний процесуальний кодекс України в ч. 3 ст. 28 містить критерії для визначення строків такими¹. Крім того, ст. 6 § 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), котра надає кожній особі право на розгляд справи упродовж розумного строку, у кримінальній процесуальній сфері має на меті забезпечити, щоб обвинувачений не залишався занадто довгий час під тягарем обвинувачення, обґрунтованість якого має бути доведена («Вемхофф проти Німеччини» (*Wemhoff v. Germany*), § 18; «Карт проти Туреччини» (*Kart v. Turkey*), § 68)². Отже, вочевидь, дотримання строків досудового розслідування є невід’ємною складовою такої засади кримінального провадження, як розумні строки. Так само закінчення, вплив певних строків можуть бути підставами для закриття кримінального провадження (Blahuta, Basysta, 2022).

Крім нас, питання строків досудового розслідування досліджували І. Гловюк, Є. Говорун, В. Завтур, О. Музиченко, Г. Тетерятник, Ю. Циганюк, С. Шульгін та ін. Окремі науковці у своїх працях вивчали саме питання перебігу строків досудового розслідування (Дроздов, Дроздова, Шульгін, 2021; Басиста, Благуца, Комісарчук, 2022; Басиста, 2022; Басиста, 2023). Відповідно до тлумачення, що надає «Вікісловник», слово «перебіг» означає «хід часу (Щось епічне й святкове почувалось у полі, одвічний перебіг часу й величий спокій... Олександр Петрович Довженко; перебіг подій; перебіг хвороби)»³, а перебіг подій означає «последовний плин, відбування подій, явищ тощо»⁴. Отже, говорячи про перебіг строків досудового розслідування, слід акцентувати на плинності

часу, тобто стан руху часу, властивість часу бути гнучким, змінним або текучим.

Щодо терміна «відновлення» в аспекті, який нас цікавить, то він використовується в КПК України здебільшого в контексті відновлення досудового розслідування (ч. 5 ст. 219, ст. 282) та відновлення кримінального провадження (ст. 515). У вже згадуваній ст. 282 КПК України законодавець чітко висловив своє волевиявлення в частині унормування процедури *відновлення* досудового розслідування та підстав його відновлення (ч. 1)⁵. Натомість чинний КПК України не передбачає та не визначає процедури відновлення досудового розслідування при поверненні обвинувального акта прокурору, як і при поверненні йому клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Також звернімо увагу, що термін поновлення цілком правильно використовується в КПК України саме в контексті поновлення пропущених процесуальних строків (ст. 117), а не щодо поновлення досудового розслідування або поновлення кримінального провадження. Показово, що строк досудового розслідування, що закінчився, *поновленню* не підлягає (ч. 5 ст. 294 КПК України)⁶. До речі, в одинадцятитомному Словнику української мови слово «поновити» означає створювати заново що-небудь знищене, зруйноване, повертати втрачений стан, здійснювати знову яку-небудь припинену дію, продовжувати перерваний процес, стосунки тощо; відновлювати⁷.

Проте, як ми вже пересвідчилися, повернення обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору здійснюється не з метою *відновлення* досудового розслідування, а отже, і не з метою *відновлення* строку досудового розслідування, і тим паче його *поновлення*, якщо такий строк закінчився (пропущений, сплинув).

В іншому ж разі, за умов дії чинного КПК України, ми знову повернемося до вже архаїчних нині правил КПК України 1960 року та без наявних для цього процесуальних підстав у

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.01.2024).

² Посібник із статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (кримінально-процесуальний аспект). Оновлено 31 грудня 2019 року // European Court of Human Rights : сайт. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_6_criminal_UKR (дата звернення: 18.01.2024).

³ Перебіг // Вікісловник : віл. слов. URL: <https://uk.wiktionary.org/wiki/перебіг> (дата звернення: 18.01.2024).

⁴ Перебіг подій // Вікісловник : віл. слов. URL: https://uk.wiktionary.org/wiki/перебіг_подій (дата звернення: 18.01.2024).

⁵ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.01.2024).

⁶ Там само.

⁷ Поновлювати // Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980) : сайт. URL: <https://sum.in.ua/s/ponovljuvaty> (дата звернення: 18.01.2024).

чинному кримінальному процесуальному закону будемо реалізовувати недозволену сьогодні процедуру додаткового розслідування, яка регламентувалася ст. 246 КПК України 1960 року (у редакції як 2007, так і 2011 років).

Таким чином, вважаємо, що перебіг строку досудового розслідування після повернення судом обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору ані відновлюється, ані поновлюється.

II. Якими ж є кримінальні процесуальні наслідки повернення обвинувального акта прокурору?

Окремі проблемні питання повернення обвинувального акта прокурору вже були предметом наукових розвідок багатьох дослідників, зокрема О. Глиняного, І. Гловюк, В. Колочин, В. Михайленко, А. Туманянц, С. Шульгіна та ін. Відповідно до ч. 4 ст. 110 КПК України обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. Обвинувачення – це твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в порядку, встановленому КПК України. Обвинувальний акт має відповідати вимогам, передбаченим ст. 291 КПК України¹, які становлять п'ять груп. Від їх оцінки під час підготовчого судового засідання залежить, яке рішення буде прийняте – про повернення обвинувального акта чи про призначення судового розгляду на його підставі.

Чинний КПК України, скасувавши інститут додаткового розслідування, залишив можливість повернення обвинувального акта прокурору, але вочевидь не з метою надання дозволу на проведення розслідування. Адже унормована за КПК України 1960 року можливість додаткового розслідування неодноразово критикувалася як у доктрині, так і в рішеннях Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) через створені тогочасним національним законодавцем передумови для ймовірних порушень прав людини, зокрема конвенційних. Тому цей інститут і зник із чинного КПК України, власне, через шкідливість він до нього не потрапив. Але ж ми спостерігаємо, що у практичній діяльності є окремі тенденції про-

яву певних рис архаїчної процедури додаткового розслідування (позиції про можливість провадження слідчих (розшукових) дій після повернення обвинувального акта прокурору, відновлення досудового розслідування, відновлення строку досудового розслідування після повернення обвинувального акта прокурору тощо) як атавізму, що є неприпустимим.

Визнаємо, що й чинна процедура повернення обвинувального акта прокурору не є досконалою. Слід погодитись із В. Михайленко (2022) в тому, що «...залишаючи відкритим питання про саму необхідність таких приписів у змагальній концепції кримінального провадження, з впевненістю можна стверджувати, що він регламентований неякісно...», що створює великі блоки практичних проблем, вирішення яких вимагає процесуальної екілібристики, зумовлює невизначеність у правозастосуванні і не сприяє проясненню становища особи, стосовно якої було складено обвинувальний акт, та справедливості кримінального процесу в цілому».

Одним із таких проблемних питань є нормативне не визначення часових меж, які надаються для усунення недоліків обвинувального акта і фактично повторного звернення з ним до суду. У контексті небезпечності нормативної невизначеності строку, протягом якого прокурор має повторно направити до суду обвинувальний акт чи клопотання, що були йому повернуті судом зі стадії підготовчого провадження в порядку ст. 314 КПК України, то слід наголосити про відсутність як вказівок закону, так і обов'язку в суду встановлювати строк, необхідний для усунення порушень. Такий стан справ лише сприяє затягуванню в часі кримінального провадження (Глинська, 2014, с. 459). Тому, як слушно з цього приводу зауважує І. Гловюк (2022, с. 13), низка питань, які розглядалися ККС ВС, розглядаються тепер і торкаються строків досудового розслідування, зумовлені, зокрема, невизначеністю темпоральних питань при поверненні обвинувального акта прокурору.

Цю прогалину спробував подолати свого часу Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ своїм листом від 3 жовтня 2012 року № 223-1430/0/4-12, де було зазначено, що про повернення обвинувального акта прокурору суд постановляє відповідну ухвалу, якою зобов'язує прокурора усунути виявлені недоліки *протягом визначеного ним розумного строку*, який має бути достатнім для виправлення допущених

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.01.2024).

недоліків¹. Цей же підхід підтримав ККС ВС у вже згадуваній нами постанові від 7 грудня 2022 року, вказавши, що положення КПК України не містять конкретного строку, в який прокурор повинен усунути встановлені судом недоліки обвинувального акта, а тому такі недоліки повинні бути усунуті в межах розумного строку².

Наукові розвідки теж містять авторські пропозиції, як бути в такій ситуації. Так, С. Шульгін (2023) за підсумками проведеного дослідження вважає, що єдиною підставою для повернення обвинувального акта прокурору є його невідповідність вимогам КПК України. Усунути ці недоліки повинен виключно прокурор упродовж розумного строку, який не повинен перевищувати трьох днів з дня надходження обвинувального акта прокурору. Повернення обвинувального акта не передбачає поновлення стадії досудового розслідування та відповідно не поновлює її строків і не надає можливості проведення слідчих (розшукових) дій. Загалом, підтримуючи означений підхід зауважимо, що за правилами класифікації у правовій доктрині кримінальних процесуальних строків (Капліна та ін., 2022) строк, протягом якого прокурор має виконати лише ту сукупність відповідних процесуальних дій, яка є суворо необхідною для приведення цього акта у відповідність до вимог КПК України, по суті, є правостановлючим невизначеним строком-періодом, який має бути встановлений уповноваженою посадовою особою, такою як прокурор, з урахуванням засад кримінального провадження, зокрема розумних строків і релевантної практики ЄСПЛ (дискреційні повноваження прокурора повинні мати свої межі, які задано відповідною ухвалою суду та ґрунтуються на вимогах принципу юридич-

ної визначеності, який застосовується не лише щодо сторін провадження, а й до національних судів (*Melnyk v. Ukraine, Diya 97 v. Ukraine*)³; законодавство повинно забезпечити належний рівень правового захисту від свавільного втручання з боку державних органів (*P.G. and J.H. v. the United Kingdom*)⁴; законодавство має достатньо чітко визначати межі дискреції, наданої компетентним органам влади, та порядок її реалізації (*Gillan and Quinton v. the United Kingdom, Hasan and Chaush v. Bulgaria*)⁵.

При цьому цей строк має бути таким, що на виконання ухвали суду відводиться достатньо часу для вчинення прокурором відповідних процесуальних дій без невиправданої затримки та без перешкоджання чи унеможливлення реалізації права на захист. Наведений строк має охоплювати проміжок часу між поверненням обвинувального акта і до звернення до суду з обвинувальним актом, який приведено у відповідність до вимог КПК України. Відповідність такого строку критеріям для визначення розумності строків кримінального провадження, встановленим ст. 28 КПК України та ст. 6 Конвенції з урахуванням релевантної практики ЄСПЛ, зумовлює необхідність обчислення загальної тривалості цього строку, який варто обраховувати послідовно, як про це йдеться у постанові ККС ВС від 12 грудня 2023 року⁶. Тому перш ніж окреслити відповідність критеріям для визначення розумності строків кримінального провадження строку, протягом якого прокурор приводив у відповідність до вимог КПК України обвинувальний акт, який йому було повернуто судом, слід правильно обчислити тривалість цього проміжку часу. Задля цього слід правильно встановити перший та останній дні цього строку: визначення першого й останнього дня строку потрібно обраховувати послідовно. Спершу необхідно визначити день повернення обвинувального акта прокурору. Таким днем є день постановлення відповідної ухвали судом. Надалі потрібно визначити кін-

¹ Про порядок здійснення підготовчого судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 03.10.2012 № 223-1430/0/4-12 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1430740-12> (дата звернення: 18.01.2024).

² Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 07.12.2022 : справа № 681/1033/20, провадження № 51-717км22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107834075> (дата звернення: 18.01.2024).

³ Огляд практики Європейського суду з прав людини щодо застосування принципу юридичної визначеності: окремі аспекти. Київ, 2023. С. 107.

⁴ Там само. С. 34.

⁵ Там само. С. 96.

⁶ Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 12.12.2023 : справа № 355/942/21, провадження № 51-4343км23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115681055> (дата звернення: 18.01.2024).

цеву дату цього строку. Такою датою є день надходження до суду обвинувального акта, що має підтверджуватися відповідною відміткою суду. І лише тоді, враховуючи положення ст. 115 КПК України, встановити загальну тривалість означеного строку. Далі слід зважати на ті процесуальні дії, які було вчинено прокурором у межах наведеного строку, та їх співвідношення із загальною тривалістю цього строку. Аналізуючи види та зміст процесуальних дій, які було вчинено, слід з'ясувати, чи є вони нагально потрібними для приведення обвинувального акта у відповідність до вимог КПК України, про які йшлося в ухвалі суду. У разі якщо буде встановлено, що тривалий час після повернення обвинувального акта прокурору не вчинялося жодних процесуальних дій, то необхідно з'ясувати, чим були виправдані такі затримки.

Оскільки, як ми вже з'ясували, повернення обвинувального акта прокурору не є відновленням досудового розслідування, тому прокурор не вправі використовувати означену ситуацію задля проведення слідчих (розшукових) дій або інших дій, спрямованих на збирання доказів, ухвалення рішень про продовження строків досудового розслідування тощо.

III. Які процесуальні дії (рішення) може вчинити (прийняти) прокурор у період між поверненням обвинувального акта і до звернення до суду зі зміненим обвинувальним актом?

Відразу зауважимо, що владні повноваження прокурора як гарантована законом міра прийняття рішень і вчинення дій є одним із компетенційних елементів (Лобойко, 2006, с. 25), межі чи обсяг яких, крім недопустимості здійснення невластивих для органу чи посадової особи функцій, втручання в чужий предмет відання, незаконне перебирання владних повноважень іншого органу, встановлюються і процесуальними строками провадження процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень на конкретній стадії провадження.

Постає питання, яким за своєю природою є проміжок часу, протягом якого прокурор відновлює дефектність свого процесуального рішення у зв'язку з імперативними приписами на це суду? Як раніше ми вже висували, такий проміжок часу не є складовим етапом досудового розслідування. Адже одним з юридичних фактів, з яким закон пов'язує завершення стадії досудового розслідування, є направлення до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального про-

вадження (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України)¹. Додопрацювання ж процесуального рішення прокурором ані відновлює перебіг стадії досудового розслідування, ані поновлює її, так само як і темпоральні її показники. Сутністю інституту повернення обвинувального акта прокурору зі стадії попереднього судового розгляду є певний соціально-правовий компроміс між засадою змагальності й ефективною реалізацією кримінальним провадженням системи завдань, визначених ст. 2 КПК України. Такий компроміс полягає в незастосуванні до сторони обвинувачення процесуальної санкції у вигляді відмови в задоволенні кримінально-правового позову судом через певну дефектність акта обвинувачення, що не може бути усунена під час судового розгляду, втім надання прокурору можливості усунути такі дефекти. Саме для їх усунення і здійснюється повернення обвинувального акта прокурору, що аж ніяк не рівнозначно повторності в її процесуальному значенні. Правові ітерації (повторні проведення тих чи інших процесуальних дій чи навіть цілих проваджень), хоча й іноді є виправданими як складові права на судовий захист, проте з точки зору забезпечення ефективного здійснення кримінального провадження не є бажаними, оскільки не сприяють вирішенню справи в розумний строк. Саме тому законодавець підходить вкрай виважено до встановлення можливості повернення під час провадження до раніше реалізованих дій, їх перевірки. Ревізіjne начало концептуально оновленого національного процесу відповідає вимозі забезпечення стабільності судових рішень, адже випадки повернення справи на попередню стадію є вкрай обмеженими. Індикатором, що свідчить про стримане ставлення законодавця до ітерації в процесі, є, по-перше, не безумовний характер правових фактів, що ініціюють ті чи інші повторювання (провадження дій чи повторне вирішення правових питань). Це проявляється, зокрема, у тому, що заяви про відвід чи самовідвід, апеляційні, касаційні скарги мають бути обґрунтованими, в іншому разі вони відхиляються; до того ж існує заборона повторного звернення з ідентичних питань до того самого контрольного суб'єкта провадження (ідентичний самовідвід, скарга тощо), і в разі заміни судді суд має право, за умови дотримання встановлених у

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.01.2024).

ч. 2 ст. 319 КПК України вимог, визнати за недоцільне розпочинати судовий розгляд з початку та здійснювати повторно всі або частину процесуальних дій тощо. По-друге, це наділення суду вищої інстанції повноваженнями щодо вирішення справи по суті без повернення її на попередню стадію. При цьому випадки такого повернення чітко встановлені в законі та не підлягають розширювальному тлумаченню (ч. 1 ст. 415 КПК України)¹.

Що ж стосується повернення до стадії досудового розслідування, як вже зверталась увага, КПК України скасував інститут додаткового розслідування, тим самим усунувши перепону для реалізації принципу змагальності у кримінальному судочинстві. Утім, законодавець унормував два інститути – повернення обвинувального акта прокурору в порядку ст. 315 КПК України та судове доручення (частини 3–5 ст. 333 КПК України)². Останні передбачають усунення дефектів законності, допущених під час досудового розслідування, та певне восповнення повноти досудового розслідування, утім аж ніяк не характеризуються повторністю і темпорально реалізуються в часових межах судового провадження.

Враховуючи вищенаведені висновки, вважаємо, що прокурор протягом часу між постановленням судом ухвали про повернення йому обвинувального акта і до звернення до суду з обвинувальним актом, який приведено у відповідність до вимог КПК України, має виконати лише ту сукупність відповідних процесуальних дій, яка на виконання ухвали суду є нагальною потребою для приведення цього акта у відповідність до вимог КПК України. Саме такою є обмеженість обсягу компетенції сторони обвинувачення при отриманні повернутого з суду обвинувального акта, на відміну від повноважень прокурора у перебігу досудового розслідування (Басиста, Галаган, Удовенко, 2023).

IV. Протягом якого строку прокурор повинен звернутися до суду зі зміненим обвинувальним актом та якими є правові наслідки допущених ним процесуальних порушень?

Беручи до уваги все вищезазначене, схиляємося до думки, що прокурор повинен звернутися до суду з обвинувальним актом, який приведено у відповідність до вимог КПК України, у межах розумного строку, тобто одразу, без невикористаних затримок після закінчення виконання ним усіх процесуальних дій та прийняття відповідних процесуальних рі-

шень, які на виконання ухвали суду були нагально потрібними для приведення цього акта у відповідність до вимог КПК України і подальшого звернення з ним до суду.

Прокурор не може, зловживаючи правами (повноваженнями), тобто всупереч обсягу та порядку реалізації ним дискреційних повноважень, окреслених КПК України та Конвенцією з урахуванням релевантної практики ЄСПЛ, використовувати повернення названих документів для фактичного продовження досудового розслідування та усунення його недоліків³. Також неприпустимо невикористано затримувати на явно нерозумний або взагалі невизначений термін, як і зволікати з направленням до суду обвинувального акта. У зв'язку із цим суд у конкретній справі *може зробити висновок*, що після отримання ним обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру сторона обвинувачення своїми діями (наприклад, проведенням слідчих (розшукових) дій) фактично відновила досудове розслідування,

³ Принагідно зауважимо, що законодавець впроваджує у кримінальне процесуальне законодавство ту концепцію зловживання правом, за якою такий спосіб його «реалізації» є підставою юридичної відповідальності. Однак в умовах змагальності та конфліктності кримінального провадження, коли інтереси його учасників суперечать один одному, зокрема є прямо протилежними, надання слідчому судді, суду, стороні обвинувачення повноважень визнавати певні дії (перелік яких є невичерпним) зловживанням процесуальними правами може значно підірвати принцип правової визначеності у сфері кримінального судочинства і ніяк не сприятиме посиленню правового захисту його учасників. Отже, для недопущення того, що в доктрині та на практиці йменується зловживанням, є потреба в застосуванні іншого юридичного механізму – формалізації порушень із дотриманням принципу правової визначеності, тобто таким чином, щоб їхня наявність/відсутність не могла порізно тлумачитися учасниками кримінального провадження, з урахуванням, що термінологія «зловживання правом на захист» у кримінальному провадженні не застосовується (див.: Дроздов О., Дроздова О., Шульгін С. Як час на ознайомлення з матеріалами впливає на завершення досудового розслідування та інші дотичні питання // Національна асоціація адвокатів України : сайт. 29.06.2021. URL: <https://unba.org.ua/publications/6727-yak-chas-na-oznajomlennya-z-materialami-vplivae-na-zavershennya-dosudovogorozsliduvannya-ta-inshi-dotichni-pitannya.html> (дата звернення: 18.01.2024)).

¹ Там само.

² Там само.

яке за приписами чинного КПК України відновленню в такому разі не підлягало, відновивши цим самим перебіг строку такого розслідування. За цієї ситуації та обставин суд має застосувати наслідок, передбачений п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України (якщо обвинувальний акт після приведення його у відповідність до вимог КПК України було направлено до суду після спливу строку досудового розслідування, перебіг якого фактично було відновлено стороною обвинувачення). У разі, якщо з конкретних обставин справи вбачається бездіяльність сторони обвинувачення після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру (наприклад, якщо протягом тривалого (явно нерозумного) строку прокурор не вчиняв жодних процесуальних дій щодо виправлення недоліків цих документів та їх направлення до суду), *суд також має право застосувати наслідок, передбачений п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, у порядку ст. 9 КПК України, адже така бездіяльність прокурора, ймовірно, може бути не лише передумовою, а й причиною порушення права особи на розумний строк провадження та змагальний процес.*

Отже, якщо в результаті зловживання правами (повноваженнями) стороною обвинувачення фактично відновлено досудове розслідування, то наведене не створює правових підстав для ухвалення в цей проміжок часу рішення про продовження його строків. Також наслідком цього не може бути визнання судом допустимими доказів, що стосуються обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, зокрема суті обвинувачення, та які були отримані в результаті прийняття процесуальних рішень і здійснення процесуальних дій, зокрема слідчих (розшукових) дій, в означений період.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Басиста І. В., Благута Р. І., Комісарчук Ю. А. Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства : навч. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 432 с.
2. Басиста І. В., Галаган В. І., Удовенко Ж. В. Повноваження прокурора на проведення процесуальних дій у кримінальному провадженні: окремі проблеми. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2023. № 1. С. 16–25. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-1-3>.
3. Басиста І. В. Обчислення строку досудового розслідування при ознайомленні з його матеріалами: теорія та практика. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2023. Т. 11. С. 47–55. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2023.11.47-55>.

ВИСНОВКИ. За приписами чинного КПК України перебіг строку досудового розслідування після повернення судом прокурору обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру ані відновлюється, ані поновлюється.

Прокурор протягом часу між постановленням судом ухвали про повернення йому обвинувального акта і до звернення до суду з обвинувальним актом, який приведено у відповідність до вимог КПК України, має виконати лише ту сукупність відповідних процесуальних дій, яка є нагальною необхідною для приведення цього акта у відповідність до вимог КПК України та забезпечує виконання ухвали суду.

Прокурор повинен звернутися до суду з обвинувальним актом, який приведено ним у відповідність до вимог КПК України, у межах розумного строку. Тобто одразу, без невиправданих затримок після закінчення виконання ним усіх процесуальних дій та прийняття відповідних процесуальних рішень, які на виконання ухвали суду були нагально потрібними для приведення обвинувального акта у відповідність до вимог КПК України і подальшого звернення з ним до суду.

У разі, якщо прокурор після повернення йому обвинувального акта не дотримуватиметься вищенаведених вимог КПК України та положень ст. 6 Конвенції, це залежно від змісту конкретного вчиненого ним кримінального процесуального правопорушення може спричинити відповідні негативні кримінальні процесуальні наслідки, як-от: визнання судом доказів недопустимими та закриття кримінального провадження відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України¹.

¹ Спільний науковий висновок членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді докторів юридичних наук, професорів Олександра Дроздова, Наталії Глинської, Ірини Басистої «Щодо кримінальних процесуальних наслідків повернення судом обвинувального акта прокурору» на виконання звернення судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду до членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді від 19.12.2023 у справі № 753/25892/21 (провадження № 51-3076кмо 3) із реєстр. номером Верховного Суду 495/0/26-23. 17 с.

4. Басиста І. В. Щодо застосування строків, визначених в статті 301 КПК, яка регулює особливості закінчення дізнання, під час вирішення питання про закриття кримінального провадження у разі, якщо після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 КПК (п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК) // *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 21 жовт. 2022 р.) / упор. Л. В. Павлик, У. О. Цмоць. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 32–40.

5. Глинська Н. В. Концептуальні засади визначення та забезпечення стандартів доброякісності кримінальних процесуальних рішень : монографія. Київ : Істина, 2014. 586 с.

6. Гловюк І. В. Деякі питання тлумачення норм щодо строків досудового розслідування у практиці ККС ВС // *Кримінальний процесуальний кодекс України: десятиліття реалізації і проблеми сьогодення* : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 10-річчя вступу в дію Кримінального процесуального кодексу України (м. Львів, 18 листоп. 2022 р.) / МОН України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2022. С. 13–22.

7. Дроздов О., Дроздова О., Шульгін С. Як час на ознайомлення з матеріалами впливає на завершення досудового розслідування та інші дотичні питання // *Національна асоціація адвокатів України* : сайт. 29.06.2021. URL: <https://unba.org.ua/publications/6727-yak-chas-na-oznajomlennya-z-materialami-vplivae-na-zavershennya-dosudovogorozsliduvannya-ta-inshi-dotichni-pitannya.html> (дата звернення: 18.01.2024).

8. Кримінальний процес : навч. посіб. / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів та ін. 3-тє вид, змін. і допов. Харків : Право, 2022. 296 с.

9. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальна компетенція : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 188 с.

10. Михайленко В. Повернення обвинувального акта прокурору: проблеми розуміння, тлумачення та застосування // *Юридична газета online* : сайт. 24.01.2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/-povernennya-obvinuvalnogo-akta-prokuroru-problemi-rozuminnya-tlumachennya-ta-zastosuvannya.html> (дата звернення: 18.01.2024).

11. Шульгін С. Повернення обвинувального акта прокурору: проблемні питання правових наслідків // *Актуальні питання реформування правової системи* : зб. матеріалів XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 15–16 верес. 2023 р.) / уклад.: Л. М. Джурак. Луцьк : Завжди Поруч, 2023. С. 160–162.

12. Vlahuta R. I., Basysta I. V. Some problems of making a procedural decision to close criminal proceedings in connection with the release of a person from criminal liability. *Social and Legal Studios*. 2022. Vol. 5, No. 1. Pp. 22–28. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2022-5-22-28>.

13. Kryklyvets D. Ye., Kerniakevych-Tanasiichuk Yu. V., Fidria Yu. O., Muzychuk K. S., Sasko O. I. The process of pardoning those sentenced to life sentences and long terms of imprisonment as a criterion for increasing the liberality of the judicial system. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28, No. 2. Pp. 277–287. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.28\(2\).2021.277-287](https://doi.org/10.37635/jnalsu.28(2).2021.277-287).

14. Nadybska O., Fedotova H., Shcherbyna S., Chornous Yu., Basysta I. Children's rights ombudsman: Experience of Ukraine and foreign countries. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020. Vol. 23, Iss. 2. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Childrens-rights-ombudsman-experience-of-Ukraine-and-foreign-countries-1544-0044-23-2-476.pdf> (дата звернення: 18.01.2024).

15. Panov M. I., Kharytonov S. O., Haltsova V. V. Object of criminal offence: Modern interpretations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2021. Vol. 28, No. 4. Pp. 262–269. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.28\(4\).2021.262-269](https://doi.org/10.37635/jnalsu.28(4).2021.262-269).

16. Shepitko M. V. To the problem of structure and classifications of criminal policy formation. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2020. Vol. 27, No. 4. Pp. 282–293. DOI: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(4\).2020.282-293](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(4).2020.282-293).

17. Shevchuk O. M., Drozdov O. M., Kozak V. A., Vyltsan A. O., Verhoglyad-Gerasymenko O. V. Human Right to Access Public Information: The Experience of Ukraine and the Practice of the ECtHR. *Hasanuddin Law Review*. 2023. Vol. 9, Iss. 2. Pp. 155–167. DOI: <http://dx.doi.org/10.20956/halrev.v9i2.4396>.

Надійшла до редакції: 10.01.2024

Прийнята до опублікування: 28.03.2024

REFERENCES

1. Basysta, I. V. (2022, October 21). *Regarding the application of the terms defined in Article 301 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which regulates the peculiarities of the completion of the inquiry, when deciding on the closure of criminal proceedings if, after notifying a person of suspicion, the period of pre-trial investigation specified in Article 219 of the Criminal Procedure Code of Ukraine has expired (paragraph 10 of Part 1 of Article 284 of the Criminal Procedure Code of Ukraine)* [Conference presentation abstract].

International Scientific and Practical Conference “Theory and practice of crime counteraction in modern conditions”, Lviv, Ukraine.

2. Basysta, I. V. (2023). Estimation of the Term of Pre-Trial Investigation when Studying Its Materials: Theory and Practice. *NaUKMA Research Papers. Law*, 11, 47–55. <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2023.11.47-55>.

3. Basysta, I. V., Blahuta, R. I., & Komissarchuk, Yu. A. (2022). *Actual problems of application of criminal procedural legislation*. Lviv State University of Internal Affairs.

4. Basysta, I. V., Galagan, V. I., & Udovenko, Zh. V. (2023). Authority of the prosecutor to conduct procedural actions in criminal proceedings: separate problems. *Kherson State University Herald. Series Legal Sciences*, 1, 16–25. <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2023-1-3>.

5. Blahuta, R. I., & Basysta, I. V. (2022). Some problems of making a procedural decision to close criminal proceedings in connection with the release of a person from criminal liability. *Social and Legal Studies*, 5(1), 22–28. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2022-5-22-28>.

6. Drozdov, O., Drozdova, O., & Shulgin, S. (2021, June 29). *How the time for familiarization with the materials affects the completion of the pre-trial investigation and other related issues*. Ukrainian National Bar Association. <https://unba.org.ua/publications/6727-yak-chas-na-oznajomlennya-z-materialami-vplivae-na-zavershennya-dosudovogorozsliduvannya-ta-inshi-dotichni-pitannya.html>.

7. Hloviuk, I. V. (2022, November 18). *Some issues of interpretation of the norms on the terms of pre-trial investigation in the practice of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court* [Conference presentation abstract]. All-Ukrainian Scientific and Practical Conference on the occasion of the 10th anniversary of the entry into force of the Criminal Procedure Code of Ukraine “Criminal Procedure Code of Ukraine: a decade of implementation and current problems”, Lviv, Ukraine.

8. Hlynska, N. V. (2014). *Conceptual principles for the definition and ensuring the standards of the quality of criminal procedural decisions*. Truth.

9. Kaplina, O. V., Karpenko, M. O., Mariniv, V. I. et al. (2022). *Criminal Procedure* (3rd ed.). Right.

10. Kryklyvets, D. Ye., Kerniakovych-Tanasiichuk, Yu. V., Fidria, Yu. O., Muzychuk, K. S., & Sasko, O. I. (2021). The process of pardoning those sentenced to life sentences and long terms of imprisonment as a criterion for increasing the liberality of the judicial system. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(2), 277–287. [https://doi.org/10.37635/jnalsu.28\(2\).2021.277-287](https://doi.org/10.37635/jnalsu.28(2).2021.277-287).

11. Loboiko, L. M. (2006). *Criminal Procedural Competence*. Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs.

12. Mykhailenko, V. (2022, January 24). *Return of the indictment to the prosecutor: problems of understanding, interpretation and application*. Legal Newspaper. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/-povernennya-obvinuvalnogo-akta-prokuroru-problemi-rozuminnya-tlumachennya-ta-zastosuvannya.html>.

13. Nadybska, O., Fedotova, H., Shcherbyna, S., Chornous, Yu., & Basysta, I. (2020). Children’s rights ombudsman: Experience of Ukraine and foreign countries. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 23(2). <https://www.abacademies.org/articles/childrens-rights-ombudsman-experience-of-ukraine-and-foreign-countries-9134.html>.

14. Panov, M. I., Kharytonov, S. O., & Haltsova, V. V. (2021). Object of criminal offence: Modern interpretations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28(4), 262–269. [https://doi.org/10.37635/jnalsu.28\(4\).2021.262-269](https://doi.org/10.37635/jnalsu.28(4).2021.262-269).

15. Shepitko, M. V. (2020). To the problem of structure and classifications of criminal policy formation. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 27(4), 282–293. [https://doi.org/10.37635/jnalsu.27\(4\).2020.282-293](https://doi.org/10.37635/jnalsu.27(4).2020.282-293).

16. Shevchuk, O. M., Drozdov, O. M., Kozak, V. A., Vyltsan, A. O., & Verhoglyad-Gerasymenko, O. V. (2023). Human Right to Access Public Information: The Experience of Ukraine and the Practice of the ECtHR. *Hasanuddin Law Review*, 9(2), 155–167. <http://dx.doi.org/10.20956/halrev.v9i2.4396>.

17. Shulhin, S. (2023, September 15–16). *Return of the Indictment to the Prosecutor: Problematic Legal Consequences* [Conference presentation abstract]. XX International Scientific and Practical Conference “Current Issues of Legal System Reform”, Lutsk, Ukraine.

Received the editorial office: 10 January 2024

Accepted for publication: 28 March 2024

OLEKSANDR MYKHAILOVYCH DROZDOV,

*Doctor of Law, Professor, Attorney,
Honored Lawyer of Ukraine,
Yaroslav Mudryi National Law University,
Department of Criminal Procedure;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1364-1272>,
e-mail: drozdov.am1978@gmail.com;*

NATALIIA VALERIIVNA GLYNSKA,

*Doctor of Law,
Academician Stashis Scientific Research Institute
for the Study of Crime Problems National Academy of Law Sciences of Ukraine,
Department of the Problem of Criminal Procedure and Judiciary;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5835-3798>,
e-mail: nataglynska@gmail.com;*

IRYNA VOLODYMYRIVNA BASYSTA,

*Doctor of Law, Professor,
Lviv State University of Internal Affairs,
Department of Criminal Procedure;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9707-7386>,
e-mail: basysta-i@ukr.net*

**CRIMINAL PROCEDURAL CONSEQUENCES OF THE COURT'S RETURN
OF AN INDICTMENT TO THE PROSECUTOR**

The article analyses the criminal procedural consequences which will occur under the current Criminal Procedure Code of Ukraine if the court returns an indictment to the prosecutor. Based on a comparison of the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine of 1960 and the current Criminal Procedure Code of Ukraine, it has been established that the current consequences of returning an indictment by a court are different from those which existed when a case was returned for additional investigation under Article 246 of the Criminal Procedure Code of Ukraine of 1960 by a judge's decision. It has been argued that no practical attempts should be made, contrary to the provisions of the current Criminal Procedure Code of Ukraine, to impose on the existing (albeit not perfect) procedural procedure for the prosecutor to eliminate the deficiencies of the indictment, the features of additional investigation which are not inherent to it.

It has been determined that the return to the prosecutor of an indictment or a petition for the application of compulsory medical or educational measures due to the fact that they do not meet the requirements of paragraph 3 of Part 3 of Article 314 of the Criminal Procedure Code of Ukraine does not resume the pre-trial investigation, nor does it restore the course of its term. It has been proved that after returning the said procedural documents to the prosecutor, the prosecution should act without unreasonable delays and should not conduct new investigative (search) actions or other actions related to the collection of evidence. Such a return does not exclude the possibility of the prosecutor performing certain procedural actions which are of an organisational nature or are necessary to ensure the execution of a court order and to correct the deficiencies of an indictment, or a request for the application of compulsory medical or educational measures. It has been argued that a prosecutor may not, by abusing his/her rights (powers), i.e. contrary to the scope and procedure for exercising his/her discretionary powers, use the return of the above documents to actually continue the pre-trial investigation and eliminate its shortcomings. It has been concluded that in case of the opposite development of events, due to the commission of a criminal procedural offence by the prosecutor, there will be grounds for criminal procedural consequences, for example, the court's declaring the evidence inadmissible or those provided for in paragraph 10 of Part 1 of Article 284 of the Criminal Procedure Code of Ukraine.

Key words: *criminal proceedings, European Court of Human Rights, resumption of pre-trial investigation, pre-trial investigation term, procedural actions, reasonable time limits, defects of the indictment.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Дроздов О. М., Глинська Н. В., Басиста І. В. Кримінальні процесуальні наслідки повернення судом обвинувального акта прокурору. *Право і безпека*. 2024. № 1 (92). С. 53–65. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.05>.

Citation (APA): Drozdov, O. M., Glynska, N. V., & Basysta, I. V. (2024). Criminal procedural consequences of the court's return of an indictment to the prosecutor. *Law and Safety*, 1(92), 53–65.